

Tófalvi Zoltán b)

Hova tovább?

**Hova tovább? Ez a nagy kérdés. Hova tovább?
Az az ügy már le van zárva. Megkönnyebbült
sóhaj száll fel az ajkadról, ugye? És miközben
ülsz a parázsló tűz mellett, a sötét, kerek
égboltot nézve, hirtelen, mint ahogy a sas csap le
a réműlt mezei nyúlra, olyan hirtelen villan
eszedbe a kérdés: Hova tovább?**

(Tóth Zsuzsanna Blanka)¹

Az Ellenpontok első száma 1982 márciusában jelent meg, Nagyváradon. A szerzők a címlapon – a hírhedt szekuritáté „megtévesztésére” – 1981 decemberét tüntették fel a megjelenés dátumaként. A folyóiratnak Erdélyben nyolc száma jelent meg, 277 sűrűn gépelt oldalon. 27 ívnyi terjedelemben. A 65 írás egyharmada dokumentum, két harmada erdélyi szerzőktől való első közlés, terjedelmi szempontból a lapszámok felét alkotják. Az eredeti tanulmányok nyolcvan százaléka Ara-Kovács Attila, Keszthelyi András és Tóth Károly Antal tollából származik. A lebukás után Ara-Kovács Attila Romániában összeállított még egy számot, azt Magyarországon sokszorosították, de a beígért tízedik lapszám soha nem jelent meg.

Ma is ugyanazzal az izgalommal, belső remegéssel veszem a kezembe a fénymásolt lapszámokat, mint 1982 őszelőjén az eredetieket, amelyeket egy-két órai helybeni elolvasásra Ágoston Vilmostól kaptam kézhez, végre valahára.

„Az Ellenpontok szamizdat folyóirat. Megjelenése alkalmoszerű. Célja a kelet-közép-európai emberi jogfosztottság – s ezen belül az erdélyi magyarság politikai, gazdasági, kulturális elnyomásának – ismertetése. Szerzőink nevét nyilvánvaló okokból nem közölhetjük, kivéve ha külföldön már megjelent szövegek újraközléséről van szó. Kérjük olvasóink támogatására próbálkozásunkban; kérjük, olvassák és másokkal is olvassassák el e folyóirat számait.” – olvasom újra a fejléc szövegét.

Emlékszem, az elismeréshez és sorstársaim féltéséhez némi irigység is párosult: lám, a váradiaknak volt bátorságuk tiltakozni a Ceaușescu-diktatúra egyre fojtogatóbb szorítása ellen. A többszörös jankiáltás elhangzott. A sebek nyalogatása helyett tenni kéne valamit. Sajnos a nagy nekiveselkedésből nem lett semmi...

1982, november 30-án egy útlevelekérelem visszautasítása ürügyén otthon is felkerestek a „kékszemű fiúk”, A sóvidéki monográfiához tíz éven át gyűjtött jegyzeteim, valamint kézirataim egy részét biztos „megőrzésre” a Borsos Tamás utcai szekuritátéra vitték. Néhány nap múlva az időközben eltűnt Szócs Gézátt keresték a lakásomon. Rádadásként korábbi „bűneimet” is felhánytorgatták: amerikai unitáriusokat kalauzoltam Marosvásárhelyen, éjszakára el is szállásoltam őket. Amikor kísérték, az unitárius templom előtt álló Kolcsár Sándor lelkipásztor – jelenleg az RMDSZ Maros megyei elnöke – mit sem sejtve, gyanútlanul rám köszönt. Teljesen felesleges volt a vádatagadni.

Anélkül, hogy másokkal vagy velem megesett, utólag jelentéktelennek tűnő „vesszőfutásokat” előtérbe tolnám, jelezni szeretném: ismerve a kor ma is ható elnyomó gépezetének az erejét, az Ellenpontok és a hozzá hasonló szamizdat-kiadványok megjelentetése nem csak a kelet-európai kommunista rendszerek elleni megmozdulások szerves részét alkották, hanem bátor tettek voltak a javából. A diktatúrák – miközben erejüket fitogtatták – a házkutatási és megfélemlítési sorozatokkal éppen azt bizonyították, hogy ezektől az „ártalmatlannak” tartott illegális kiadványoktól féltek a leginkább. Nehogy újabbak és újabbak jelenjenek meg, amelyek már nem is lesznek annyira

¹ Zsuzsa lányunk még nem volt tizenöt éves, amikor ezt a szöveget megfogalmazta a Stockholmi Magyar Ökumenikus Önképzőkör tángagárdei tábortüzénél. Akkor még hittünk abban, hogy a kommunista uralom megszűntével vissza tudunk térni Magyarországra. Egyik budapesti barátunk, Kovács Ákos, saját kezdeményezésére számtalan embert megkeresett, hogy segítsenek. Nem jött össze. T. K. A.

ártalmatlanok. Az Ellenpontok „felgöngyölítése”, az alapító tagok letartóztatása, vallatása mind-mind ugyanazt a célt szolgálta: pisszenni se merjen senki!

Bár a megfélemlítés „lassú vírusa” ott munkált a tudat alatt, a hatalom alaposan melléfogott: egyre több adat, helyzetfelmérés jutott ki nyugatra. A falurombolás nyomán példátlan együttérző tüntetésekre került sor. A romániai kisebbségek örökségének felszámolására irányuló démoni elképzelés a világlapok címlapjára került.

Talán ma is szükség lenne egy új Ellenpontokra, Kiáltó Szóra, hogy felrzza az erdélyi magyarságot bénító apátiájából. Az egykori szamizdat-folyóiratok számos kérdéssel felvetése ma is fájdalmasan időszerű. Helyenként még át sem kellene írni!

Bár 1993-ban Szegeden megjelent Molnár János *Az egyetlen. Az Ellenpontok és az ellenpontosok című kötete*, majd a következő esztendőben Tóth Károly Antalnak a kisebbségi sorban vergődő magyarság gondjait is sűrítő visszaemlékezés-, dokumentum-, esszé- és tanulmányfüzére *Hovátovább?* címen, az Ellenpontok alapvető dokumentumai – köztük a Programjavaslat és Memorandum – a nagyközönség számára jobbra teljesen ismeretlenek.

Ez utóbbi kettőt Tóth Károly javasolta, és 1982 szeptemberében – Szöcs Géza módosító javaslatait figyelembe véve – ő állította össze a romániai magyarság követeléseit tartalmazó dokumentumokat. A Programjavaslat és a Memorandum – Ara-Kovács előszavával és a legismertebb világnyelveken – eljutott az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Finnország, Franciaország, a Német Szövetségi Köztársaság, Ausztria, Spanyolország madridi konferencián – 1982 őszén – részt vevő képviselőihez, valamint az akkori Magyarország külügyminisztériumába.

Az Ellenpontok célja: „szerettük volna felrzni mind a hazai (erdélyi), mind a külföldi közvéleményt, ráirányítani a figyelmet az erdélyi magyarok elviselhetetlen helyzetére, s az ez elleni cselekvés szükségességére. Minden bizonnyal mindnyájunk érzéseiben ott élt a Programjavaslatban megfogalmazott követelmény: »valahol benn is meg kellene végre bontani a hallgatás falát.«” (Dr. Csisztay Gizella kérdéseire válaszol Tóth Károly Antal: *Bihari Napló* 1992. november 28-29-i száma.)

Az Ara-Kovács Attila, Tóth Károly, Keszthelyi András, Molnár János, Tócs László, Szöcs Géza, Szilágyi Sándor, Takács Ferenc és Mészáros István által szignált írások, tanulmányok, az általuk közzétett dokumentumok továbbgondolásra készítetnek, nem lehet zárójelbe tenni őket!

Ez a kötet a skandináv államokban élő magyarokról, útkereséseikről szól.

Úgy tűnik, a kisebbségi lét emberi, lelki tartalékokat lassan felemészítő Golgotajárása után igen gyakran az anyaországi számkivetettség keserű galuskáit is le kell nyelni: Tóth Károlyék 1984-ben a román-magyar határ átlépése után nem csak a másoknak is feltűnő állandó megfigyelést „tapasztalták” a „baráti” Magyarországon, hanem azt is, hogy egyszerűen lehetetlenné tették mindazzal foglalkozni, amire az életüket tették fel: a kisebbségi lét elméleti, jogi kérdéseivel foglalkozni!

Csak most áll össze bennem a 16 évvel ezelőtti emlék-mozaik; a házkutatást végző tiszt gúnyosan megjegyezte: nehogy azt higgyem, hogy az esetleges tiltakozások olyan könnyen átjuthatnak a határon. A magyar „kollégák” pontosan ugyanúgy csóróra vetkőztetik a „gyanús” egyéneket, mint a románok!

Tóth Károly Antal a „szellemi favágást” éppúgy nem tudta elviselni, mint a kisebbségi lét megaláztatásait. Nyolc év után keserűen összegezte odüsszejájuk tanulságait: „Végeredményben Magyarországon is kiszolgáltatottnak érezhettük magunkat, még ha nem is olyan mértékben és formában, mint Romániában. A kiszolgáltatottságot is el lehet viselni, ha az ember úgy érzi, valamit mégis tud cselekedni.”

Svédország, majd Kanada, újra Svédország a különös vándorút fontosabb állomásai. Az 1990-es évek elején Tóth Károly még szorgalmasan küldte esszéit, tanulmányait a Kelet-Nyugatnak, a Bihari Naplónak, az Európai Időnek. Úgy tűnt, van remény a hazatérésre. Aztán következett Marosvásárhely „fekete márciusa”, meg a kisebbségi jogfosztás megannyi fejezete. Egy idő után újra felépült a hallgatás fala a szülőföld és Tóth Karcsi között...

A Stockholmi Magyar Ökumenikus Önképzőkör felejthetetlen élményeket nyújtó meghívásának köszönhetően 1996 júliusának elején ott lehettem a dél-svédországi Tångagårdében (ejtsd: tongajerde), azaz Tözegmezőn, a magyar protestáns gyülekezeti otthonban megrendezett 9. nyári táborozáson. Írásai után végre megismerkedhettem Tóth Karcsival és Icával, valamint három gyermekükkel. Szabadon választott előadásai, gyémántcsillogású érvelése azt a vérbeli kisebbségi teoretikust juttatta eszünkbe, akire oly nagy szüksége lenne a romániai magyarságnak. Önkéntelenül felvetődött a kérdés:

miért kell szülőföldjétől 2000 km-re élnie Tóth Károly Antalnak? Miért maradtak el a hazahívó szavak?

Két héti együttlét után nem csak egy egész életre szóló barátság született, hanem sajátos kérdések sorozata is. Kétezer kilométer távolságból egészen másnak tűnik a mindennapi létünket meghatározó kelet-középbozót-európai „álarcos bál”. Az alapkérdések és az azokra adható lefogadható és gyakorlatba ültethető válaszok azonban az otthoniakra emlékeztetnek. Mindennek sajátos dimenziót kölcsönöz, hogy az RMDSZ oly nagy reményekkel várt kormányzati részvétele, az oly gyakran hangoztatott román-magyar interetnikus „modell” már Svédországban sem tűnik olyan rózsaszínűnek. Illúziókeltés helyett jó lenne megszívlelni Tóth Károly Göteborgból küldött intelmeit: a többség számára Erdély, a Felvidék, Kárpátalja, Bácska birtoklásának a kérdése már régen nem erkölcsi, történelmi kategória. A többség minden esetben zsákmányföltő politikai lényként helyezkedik szembe a legtermészetesebbnek tűnő követeléssel is! Ezért fut zátonyra az autonómia-elképzelések, a két- vagy többnyelvű táblák ügye, az önálló iskola- és intézményhálózat megteremtésére irányuló próbálkozások sorozata. Ezek az utóbbiak a „pragmatikus” Nyugatot is a legkevésbé sem érdeklik. Trianon kísértete állandóan itt kóvályog közöttünk.

A „zajszint” csökkenését sürgető felhívások, a több évtizedes kisebbségi lét tapasztalatai arra figyelmeztetnek: újfajta, a világ minden részébe szétszóródott magyarságot átfogó és ismereteit figyelembe vevő nemzetstratégiát kell sürgősen kidolgozni!

(Megjelent a Nyugati Magyarság című lap 1998. márciusi számában.)